

bolizam braka u posljednjim trima odajama. Dakle, Terezija se služi vrlo različitim i znakovitim alegorijama i simbolima. To je jezik koji je u ono vrijeme – a vjerojatno još i danas! – običnom puku lako razumljiv.

Temeljna misao u Terezijinu djelu „Zamak duše“ jest Božja prisutnost u duši i mogućnost duše da dohvati Boga koji živi u njezinu središtu. Mogućnost da dohvati Boga jest molitva kao trajni razgovor i prijateljevanje s Bogom: život u zajedništvu s Bogom. Dušu prikazuje u slici „zamka sa sedam odaja“: Bog stanuje u središnjoj odaji, na dnu duše, iz koje onda sjaji Božja svjetlost u sve ostale odaje zamka. Istodobno prikazuje dušu kako ulazi u zamak, te prelazeći iz odaje u odaju ide prema središtu, to jest prema Bogu. Tu prividnu proturječnost ona tumači ovako: duša ide prema središtu zamka, to jest prema Bogu, i samim time ulazi u samu sebe. Riječ je o traženju Boga u svojoj vlastitoj duši, u dubini svojeg vlastitog bitka, jer čovjek je stvoren na sliku Božju. Susret s Bogom događa se u čovjeku samome, na dnu duše: tu se Bog čovjeku otkriva i daruje. Propusnica u zamak i put kroz zamak je molitva: po molitvi pobožnik stiže do središta svoje duše, svojeg bitka i tu susreće Boga.

Spoznaja Boga za Tereziju je prvotni i osnovni zadatak čovjekova života, jer kroz spoznanju Boga spoznajemo sami sebe. Sami sebe najbolje spoznajemo ako na svom putu prema središtu zamka, prema Bogu, imamo stalno pred svojim očima Isusa Krista, Čovjeka boli. Stoga spoznavanje Boga oslobađa čovjeka. Istina oslobađa čovjeka. Stoga je i danas Terezijin poziv kršćanima da uđu dublje u sebe vrlo aktualan. Današ svi primjećujemo kako je suvremeni čovjek sit, do povraćanja, suvremenih svjetskih ideologija, te mu više ne preostaje drugo nego da se vrati Bogu, jedinjoj istini o samome sebi, jedinome Osloboditelju i Spasitelju, koji čovjeka oslobađa od svih mogućih spona ropstva i omogućuje mu da ostane uvijek slobodan, da se nikad ne otudi samome sebi, to jest Bogu koji se krije duboko u njemu samome. Stoga će ova duhovna hrana koju nam nudi Terezija Avilska u svom djelu „Zamak duše“ biti svakome od nas hrana za kojom već tako dugo težimo.

Adalbert REBIĆ

Terezija Avilska, PUT K SAVRŠENOSTI. Sa španjolskog preveo Rudolf Kožljan. Kršćanski klasici 10, odnosno Karmelski izvori 1, Kršćanska sadašnjost i Hrvatski karmelićani i karmelićanke, Zagreb 1982, str. 154.

Hvale je vrijedan i providonosan pothvat koji su Hrvatski karmelićani i karmelićanke poduzeli zajedno s našom uglednom izdavačkom kućom Kršćanska sadašnjost u Zagrebu da izdaju djela svete Terezije Avilske a i drugih velikana Duha (Sv. Ivan od Križa, Mala Terezija, Elizabeta od Presvetog Trojstva, Edith Stein i drugi).

Djelo „Put k savršenosti“ izlazi u Kršćanskoj sadašnjosti u njezinu vrlo vrijednom nizu „Kršćanski klasici“ (broj 10), a suizdavači su njime otvorili svoj niz, pod imenom „Karmelski izvori“ (broj 1). Izdavači su počeli izdavati Terezijina djela upravo ovim djelom „Put k savršenosti“, jer im se činilo da je naše vrijeme prikladno prihvatiti i okoristiti se iskustvenom naukom ove velike žene naučiteljice Crkve i poučiti se od nje u svom hodu Kristu i Bogu.

Tereziju Avilsku ne bi trebalo posebno predstavljati i ne bi trebalo posebno isticati vrijednost njezinih duhovnih spisa. Za nju kao duhovnog pisca napisao je već sveti Franjo Saleški: „Blažena je Terezija od Isusa tako dobro pisala u knjigama koje nam je ostavila da čovjek biva iznenađen uočavajući tu silnu rječitost u tako velikoj poniznosti, toliki zamah duha u tako velikoj jednostavnosti. Njezina premudra neznanost doimlje se kao neznanost kojoj se ne može usporediti mudrost mnogih učenih ljudi... Bog tako podiže prijestolje kreposti na pozornici naše nemoći: služi se sitnicama da zbaci veličine“ (u predgovoru svom djelu *Trattato dell'amore di Dio*).

Uz svetog Ivana od Križa Terezija Avilska je najizrazitiji predstavnik kršćanske mistične književnosti. Rodila se 28. ožujka 1515, a umrla 15. listopada 1582. godine. Godine 1535. ušla je u Karmel. Obnovi karmelskog reda posvetila je sav svoj život. Pojavila se na obzoru povijesti Crkve u vrlo kritično i sudbonosno doba: u vrijeme reformacije i protestantizma. Djelo „Put k savršenosti“ napisala je 1566. godine, nekako u vrijeme kad je bio zaključen Tridentški koncil. Pisala ga je žurno, te je perom teško uspijevala sustizati i slijediti misli koje su joj navirale. Pisala je jezikom razumljivim svojim sestrama i prijateljicama, jezikom punim pučkih izraza, jezikom oslonjenim i ukorijenjenim u Bibliji.

Djelo „Put k savršenosti“ izvrsno je prevedeno na hrvatski jezik (Rudolf Kožljan) i popraćeno izvrsnim Uvodom, koji je napisao

Zdenko Križić (str. 7–16). U njem je Zdenko Križić izvrsno prikazao religiozno-političku situaciju u Španjolskoj u 16. stoljeću, što je vrlo važno i korisno pročitati radi boljeg razumijevanja Terezijina djela „Put k savršenosti“. Početkom 16. stoljeća doživljava Španjolska oslobađanje od Arapa i nacionalno ujedinjenje, što je omogućilo velik procvat duhovnih vrijednosti. Duhovnost je cvala na svim razinama i u svim pravcima. Tiskana su u to vrijeme mnoga duhovna djela, čak i bez provjere sa strane Crkve, što je onda ubrzo potaklo inkviziciju na veću budnost, budnost koja je u svojoj strogosti pretjerala. Vrijeme Terezije Velike obilježeno je spletom i križanjem najrazličitijih duhovnih previranja i strujanja (utjecaj Erazma, Savanarole, moderne pobožnosti, humanizma, protestantizma). Velik su utjecaj na kršćansku pobožnost izvršili duhovni pokreti, od kojih se jedan zvaše „alumbados“ (hrv. prosvijetljeni) i „dejados“ (hrv. smireni). Oni promiču „molitvu sabranosti“, protiv koje ustadoše mnogi teolozi u službi inkvizicije, a osobito se protiv nje digao teolog Melchior Cano i vrhovni inkvizitor Francesco Valdez. Među onima koji su branili „molitvu sabranosti“ i promicali je bijaše i Terezija Avilska. Zato je neminovno došla u sukob s mnogim teolozima u službi inkvizicije i s njima vodila žustre rasprave.

Knjigu „Put k savršenosti“ Terezija je napisala za dvanaest redovnica u samostanu sv. Josipa u Avili, zamislivši je kao uvod u redovnički život po duhu i u svjetlu zahtjeva karmelskog reda. Do te knjige došlo je zbog toga što redovnice nisu u to vrijeme imale što čitati. Naime, na zalaganje velikog inkvizitora Francesca Valdeza, Crkva je zabranila tiskati i promicati djela duhovnosti (čak i Sveto pismo!) pisana na nacionalnom jeziku. Redovnice i pobožni puk koji je znao čitati ostadoše tako bez duhovne hrane. Redovnice su stoga zamolile Tereziju da im za njihovu upotrebu napiše nešto što bi s korišću za duhovni život mogle čitati i razmatrati. Terezija Avilska je prihvatila njihovu molbu i napisala izvrsnu duhovnu knjigu kojom je pobožne sestre željela uvesti u mistični život i prikazati im put do sjedinjenja s Bogom. U toj knjizi pruža redovnicama neke praktične savjete za konkretan redovnički život sljedeći *Pravila i Konstitucije* Reda. U njoj najviše razlaže vrijednost molitve „Očenaša“. U izlaganju susrećemo polemički ton, osobito kad piše o vrijednosti usmene molitve i njezinu odnosu prema nutarnjoj, sabranoj molitvi, o opasnostima molitvenog života, o apostolskoj vrijednosti kontemplativnog života, o prikladnosti ženskih osoba da vode kontemplativan život (što su im u ono

vrijeme neki teolozi i biskupi opovrgavali). U djelu se nazire problematika onog vremena, koju su stvorili glavni duhovni pokreti u Španjolskoj onog vremena. To je bilo neizbježno.

U *Uvodu* (str. 7–16) čitatelj će upoznati vrlo dragocjene okolnosti pod kojima je Terezija svoje djelo morala na zapovijed teologa koji su bili, izravno ili neizravno, u službi inkvizicije, više puta ispravljati. Svaki joj je puta djelo bilo vraćeno s upozorenjem „da ne može dobiti dozvolu za objavljivanje, jer ima u knjizi zabluda“.

Knjiga je podijeljena na dva dijela, ukupno 42 poglavlja: — prvi dio govori o temeljnoj askezi koju je potrebno vršiti da bi se ušlo u molitvu a po molitvu do sjedinjenja s Bogom; — u drugom se dijelu govori o nutarnjoj askezi koja se sastoji u vježbanju u molitvi.

Upozorava na tri temeljne kreposti: bratsku ljubav, nenavezanost na stvorenja i ponižnost. To su kreposti koje inače odgovaraju trima zavjetima: „*čistoći* (ljubav), *siromaštvu* (nenavezanost na stvari) i *poslušnosti* (ponižnost). Osobitu važnost polaže na ljubav. Ona određuje naš odnos prema osobama, kao što nenavezanost određuje naš odnos prema stvarima (stvorenjima), a ponižnost prema samima sebi. Ova tri odnosa moraju uspostaviti novi odnos prema Bogu. Taj novi odnos prema Bogu ostvaruje se u molitvi. A da bi se taj novi odnos prema Bogu i prema samima sebi mogao ostvariti potrebne su dvije stvari: odlučna volja i potpuna otvorenost Bogu.

Terezija dakle u svom djelu „Put k savršenosti“ želi pomoći sestrama i svakom mogućem čitatelju da otkrije *put k savršenosti*, koji se sastoji u *molitvi*, a za koju ona na temelju svog vlastitog iskustva jamči da je ispravan i da zasigurno vodi sjedinjenju s Bogom. Zato posebnu pozornost posvećuje molitvi: pokazuje u čemu je bit molitve. Molitva je dijalog s Bogom; u samoći čovjek se približuje Bogu, usmjeren samo prema njemu s kojim razgovara, potpuno svjestan onog što mu govori. Zatim Terezija prikazuje razne načine molitve: usmenu molitvu, meditativnu molitvu, molitvu sabranosti, molitvu smirenosti i slično.

Iz ovog što Terezija raspravlja u ovoj knjizi vidi se da je ona vrlo aktualna i za suvremena čovjeka. Ona želi i suvremenu čovjeku pokazati kako će moći preko molitve stići do Boga i konačno, do samoga sebe. Jer čovjek je ono što je on pred Bogom. Suvremeni će se čovjek osloboditi i spasiti samo ako ponižno i odvažno stane pred Boga i tako upozna sebe i svoj poziv. Zato su Terezijina djela i danas suvremena: u posljednjih dvadesetak godina Terezijina su djela doprivila više od dvjesto izda-

nja. Vjerujem da će ona i kršćanima na našim prostorima biti od velike duhovne koristi.

Adalbert REBIĆ

UREDNIŠTVO JE PRIMILO SLIJEDEĆE
KNJIGE (I)

1. *Augustin Augustinović*, POVIJEST ISU-
SOVA, I. i II. dio. Niz „Volumina theologica“.
Tvrđi uvez. Cijena 4.800 din.
Kršćanska sadašnjost (KS) Zagreb 1985.

2. *Antun Kresina*, SVITANJE IZA GOL-
GOTE. Razmišljanja nad Evanđeljem. Brošira-
no. Cijena 560 din.
KS, Zagreb 1985.

3. *Ivan Golub*, NAJPRIJE ČOVJEK. Niz
„Spektrum“. Cijena 420 din.
KS, Zagreb 1985.

4. *Phil Bosman*, ŽIVJETI JE RADOST. Niz
„Metanoja“. Dvobojno, bogato ilustrirano. Ci-
jena 420 din.
KS, Zagreb 1985.

5. *Nikolaj Berdjajev*, DUH I REALNOST.
Niz „Eseji“. Cijena 660 din.
KS, Zagreb 1985.

6. *Ivan Pavao II*, SPASONOSNO TRPLJE-
NJE. Niz „Dokumenti“. Cijena 140 din.
KS, Zagreb 1985.

7. DOKUMENTI O SV. ĆIRILU I METO-
DU. Od pape Leona XIII. do Ivana Pavla II.
Niz „Dokumenti“. Cijena 360 din.

8. NOVI ZAVJET. S grčkog preveli dr. B.
Duda i dr. J. Fućak. Deveto, revidirano izda-
nje. Cijena 960 din.
KS, Zagreb 1985.

9. SLOVARICA. Sve u boji. Cijena 900 din.
KS, Zagreb 1985 (za djecu)

10. *Ivanka Vrtovec*, NARODNI NAKIT HR-
VATSKE. Tvrđi uvez, četvorbojni ovitak,
format 24 x 24 (hrvatsko, englesko i njemač-
ko izdanje). Cijena 3.500 din.
KS i GZH, Zagreb 1985.

11. REDOVNIČKA PRAVILA. Niz „Krš-
ćanski klasici“. Cijena 2.400 din.
KS, Zagreb 1985.

12. *Graham Green* MIRNI AMERIKANAC.
Roman. Cijena 960 din.
KS, Zagreb 1985.

13. *Graham Green*. MOĆ I SLAVA. Roman.
KS, Zagreb 1985.

14. Isus osporavan... veličan... prezren. BIB-
LIJA U STRIPU (=BuS), broj 30. KS, Zagreb
1985.

15. Isus govori u prispodobama o KB. BuS,
broj 31. KS, Zagreb 1985.

16. Isus kazuje uvjete za ulazak u KB. BuS,
broj 32. KS, Zagreb 1985.

17. Isus govori o zahtjevima KB. BuS, broj
33. KS, Zagreb 1985.

18. Isus na oprostajnoj večeri. BuS, broj 34.
KS, Zagreb 1985.

19. Isus osuđen, mučen i razapet. BuS, broj
35. KS, Zagreb 1985.

20. Isus je uskrsnuo u zoru Vazma. BuS broj
36. KS, Zagreb 1985.

Svaki primjerak „Biblije u stripu“ (BuS) košta
300 din.

Sve se ove knjige mogu naručiti na adresu:
KRŠĆANSKA SADAŠNJOST, Marulićev trg
14, pp 434 YU-41001 ZAGREB 1, SR Hr-
vatska, SFR Jugoslavija.

(II)

21. *J. B. Marušić*, PRSTEN. Pripovijest iz
sredine šestoljetnog života poljičke seljačke
republike (sudbine Mile Gojslavice). Niz „Ma-
la knjižnica Kane“. Cijena 980 din.

22. *Ignace Lepp*, HIGIJENA DUŠE. Raspra-
ve o duševnoj ravnoteži od djetinjstva do sta-
rosti. Niz „Spectrum“. Cijena 860 din.

23. *Ivan Golub*, TRINAESTI UČENIK. Tekst:
Ivan Golub. Slike: Ivan Lacković. Niz „Biblio-
grafska izdanja“. Cijena 980 din.

24. *Dragan Ćuturić*, ZA JOŠ JEDNU LJU-
BAV. Pripovijesti iz „gastarbajterskog“ života.
Niz „Mala knjižnica Kane“. Cijena 640 din.

25. Strip: SLAVENSKI APOSTOLI I PRO-
SVJETITELJI ĆIRIL I METOD. Sveščić 1:
SOFIJA I SOKOL. Tekst. Dubravko Horvatić,
crtež: Radovan Devlić, kolor: Ivan Kordelj,
komentar: Mihal Lacko. Cijena 350 din.

26. *Ilija Cabrera*, DER GEDANKE DER UM-
KEHR BEI DEN SYNOPTIKERN. Eine exe-
getisch-religionsgeschichtliche Untersuchung.
EOS Verlag Erzabtei St. Ottilien. Dissertatio-
nen Theologische Reihe Band 10. St. Ottilien
1985. Str. 265.

27. *Rajmund Kupareo*, PREBIVAO JE ME-
ĐU NAMA. Tri dramska misterija. Izdaje Do-
minikanski provincijalat, Kontakova 1, 41000
Zagreb.